The Greek Review of Social Research

Vol 13 (1972)

13

Η μελέτη ενός Ιταλικού χωριού, υπό A. L. Maraspi

Eugene Choen

doi: [10.12681/grsr.501](https://doi.org/10.12681/grsr.501)

Copyright © 1972, Eugene Choen

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Choen, E. (1972). Η μελέτη ενός Ιταλικού χωριού, υπό A. L. Maraspi. *The Greek Review of Social Research*, 13, 133-134. <https://doi.org/10.12681/grsr.501>

νά ξελαϊφθῇ καὶ ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται αἰσθητῶς. Εἶναι δὲ ἔτι περισσότερον χρήσιμον νὰ ἐξαρθῇ ὁ δεσμός, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μεταξὺ τῆς μεταναστεύσεως καὶ τῶν τοπικῶν κοινωνικο-οικονομικῶν συνθηκῶν. Π.χ., ἡ μεταναστεύσις εἶναι περισσότερο ἐντονὸς ἀπὸ ὅπουδήποτε ἄλλου εἰς χωρίον οἰκισθὲν ὑπὸ προσφύγων ἐκ Καπαδοκίας, εἰς μικράς καὶ μετρίας ἀποδοτικότητας ἐκτάσεις γῆς, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐγκατάστασις εἶναι κοινωνικῶς κακὴ.

Ἡ μετανάστευσις ὑπῆρξεν ὡσαύτως μετρία καὶ τὸ 1961 εἰς τὰς δόκτ. κοινότητας εἰς τὴν κοιλιάδα τῆς Δράμας (εἰς τὴν Ἀνατ. Μακεδονίαν). Αἱ κοινότητες αὗται, ἀποστερηθεῖσαι μερικῶς τὸν πληθυσμὸν τὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων, εἶδον νὰ αὐξάνῃ ἡ γεννητικότητα τὸν καὶ νὰ διανοίγεται ἡ ὁδὸς τῆς ἐπανδρώσεως τὸν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαντα περιόδον. Αἱ καλλιεργημένοι ἐκτάσεις, ἄκρος περιορισμένοι εἰς τὸν ἀποτόμιον ὄριον, εἶναι ἐν τούτοις μικραί. Ἀλλὰ ἡ στιγμιαία ἀνοδος τῶν τιμῶν ἡ παρατηρηθεῖσα εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορεύσιμον προϊόν τῆς περιοχῆς, ἐπέτυχε νὰ ἀνακόψῃ τὴν πρὸς Γερμανίαν μετανάστευσιν. Τὸ μεταναστευτικὸν τοῦτο ρεῖμα, τὸ ὁποῖον ἤρριξε κατὰ τὸ 1961, ἔλαβεν ἀκολούθως τεραστίως διαστάσεις, ὅπως ἀποδεικνύουν τὸν τοῦ συμπληρωματικῆς πληροφορίας ἀφορμὰς εἰς τὰ ἔτη 1963-1965 (πληροφορία αἱ ὁποῖαι εἶναι δυστυχῶς ἑλλειπείς διὰ τὰς ἄλλας μελετηθείσας περιοχάς). Οὕτως, ὥρισμένη κοινότητες ἐστερηθησαν πλέον τὸν 80% τὸν πληθυσμὸν τὸν ἡλικίας 14 ἕως 45 ἐτῶν. Καὶ εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι τὰ ἐξάρματα τῶν μεταναστῶν προσφέρουν εἰς τὰς οἰκονομίας τὸν πολλαπλὰς ἀνέσεις, ἡ ἑλλειψὶς ὅμως τῶν ἐργατικῶν χερῶν παραστρεῖ εἰς ὁπισθοδρόμησιν τὰς καλλιεργίας τοῦ καπνοῦ καὶ τὴν ἐμφάνισιν χέρσων γαιῶν, ἐνθ' αἱ σπάνια παλιννοστήσεις πραγματοποιοῦνται ἐπ' ὀφελείᾳ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Καὶ ἐνθ' ἡ ἐλλειψὶς ὑπαίθρου φθίνει ἐκ τῆς διαρροῆς τὸν πληθυσμὸν τῆς, αἱ πόλεις παρουσιάζονται ἑλλειπὲς ἐξοπλισμένοι διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν τοιαύτην ἐπαύξεισιν τὸν πληθυσμὸν τῶν. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις εἶναι εἰς ἡμετέριον καὶ ὁ ἀσθενὴς δυναμισμὸς χαρακτηρίζεται τὰς πόλεις, πολλαὶ τῶν ὁποίων, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν μικροτέρων, παρουσιάζουν ἀνηχητὸν μεταναστευτικὸν ὄψλον, ὅς καὶ ἡ παντελὴς ἑλλειψὶς συντηρημένου ἀστικού δικτύου.

Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων δὲν ἦσαν εἰς τὸ παρελθόν, πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης, παρὰ μετρία πόλιναι, χρησιμοποιοῦσαι ὅς σταθμοὶ στηρίξεως τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐντέθεν ἀντελήφθησαν ὅτι αἱ δυνατοτικαὶ ἀναπτύξεως τὸν περιορίζοντο ἀπὸ τῆς τεραστίας αὐξήσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ φυ-

σικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους, ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα τὸν διαχωρισμὸν τῶν κατοίκων καὶ τὸ διάσπαρτον τὸν νήσων, συντέλεσεν, ὥστε νὰ παρακολουθῇ ἡ δημιουργία ἐνὸς ἀστικού δικτύου. Τὴν ἀπαρχὴν τούτου ἀνεύρισκόμεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ εἰδικότερον εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, τὴν μόνην περιοχὴν εἰς τὴν ὅποιαν ὑπάρχουν πικνοὶ οἰκισμοί, μικρῶν καὶ μέσων πόλεων, τῶν ὁποίων αἱ περιοχαὶ προελεύσεως εἶναι ἐπ' ἀλλήλοις: Ὁ χάρτης τῶν περιοχῶν ἀστικῆς ἑλξσεως δεικνύει ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις αἱ περιοχαὶ αὐταὶ προελεύσεως εἶναι ἀντιθέτως ἀπομακρυσμένοι, ἔχουσα μεταξὺ τῶν κενά, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ἑλλειψιν δυναμισμοῦ τῶν ἀντιστοιχῶν κέντρων. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τῆς Πίνδου μετανστεύουν περισσότερον εἰς τὰς Ἀθήνας παρὰ εἰς τὰς πλησιεστέρας πόλεις τῆς Θεσσαλίας.

Ἡ βιομηχανία σπανίως εἶναι παράγων ἀναπτύξεως. Αἱ βιομηχανικαὶ πόλεις συνιστοῦν, μετὰ τῶν ἀπομονωμένων πόλεων τὸν νήσων καὶ τῶν μικρῶν λιμένων οἱ ὁποῖοι φθίνουν ἐκ μαρμασμοῦ, μίαν κατηγορίαν πόλεων εἰς σχετικὴν παρακμὴν. Ἐξαιροῦνται μόνον ἡ Καστοριά, τῆς ὁποίας ἡ εὐμερία στριβεῖται ἐπὶ τῆς βιοτεχνίας τῶν γυναικῶν, καὶ ἡ Πτολεμαῖς, γέννημα τῆς μεγάλῃς βιομηχανίας. Ἀντιθέτως, ἡ ἀνάπτυξις τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ λειτουργημάτων εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὸν δυναμισμόν τῶν πόλεων εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ὁποίων ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται, ἐνθ' αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Κόρινθος ἤρριξαν νὰ ἐπαυλωθῶνται ἐκ τῆς μετὰ τὸν Ἀθηνῶν γεινιάσεως καὶ ὁ ἄξων Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης ἀναλαμβάνει βαρὺ τὸν ρόλον κινητήριον δυνάμεως εἰς τὴν καθόλου ἀναπτύξιν τῆς χώρας...

Ἡ Ἀπογραφή τοῦ 1971 ἐπικυροῖ τὰ συμπεράσματα μίᾳς μελέτης ἡ ὁποία, παρὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεώς, συνιστᾷ οὐσιαστικὴν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ συμπληροῖ ὑπὸ τὴν ιδιότητά τῆς ταύτης τὴν Ἀνθρωπογεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Ἀτλαντὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις ἀποδοκιμάζομεν ἐν προκειμένῳ τὸ ὅτι διὰ τὰ ἑλληνικὰ τοπωνύμια υἱοθετήθη σύστημα μεταγραφῆς διάφορον ἐκείνου τὸν ἥδη μνημονευθέντων ἔργων, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν κατὰ παράδοσιν γαλλόδοπον μεταγραφὴν, τὴν χρησιμοποιοῦμεν εἰς πολλὰς περιπτώσεις. Πολλὰ δὲ ὀνόματα π.χ. παρατίθενται ἀκατανόητως ἡλλοιομένα (Εἰνα ἀντὶ Εὐβείας, Θῖβε ἀντὶ Θιβέας), χωρὶς νὰ γνωρίζῃ κανεὶς νὰ προσφέρῃ ταῦτα οὔτε ἑλληνιστὶ οὔτε καὶ γαλλιστὶ, διότι δὲν μὲν παρέχουν τὴν κλεῖδα συστήματος ἀναγνώσεως, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε δὲν ἔχει κἄν τὸ πλεονέκτημα τῆς ὁμοιογενείας, διότι μεταγράφει ἀδιακρίτως διὰ τὸν ἀγνὸν καὶ τὸν ἱσχυρὸν οὐρανικὸν γάμ-

μα» τῶν «Μεγάρων» («Meghara»), καὶ τὸ «γάμμα» τοῦ «Ἀνόγειον» («Anogheion»), τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ᾄδιαν τοῦ «γος».

MICHEL ROUX

Ἡ μελέτη ἐνὸς Ἱταλικοῦ χωρίου,* ὑπὸ Α. Λ. Maraschini

Δημοσιεύσεις τοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι, 5. Παρίσι καὶ Χάγη: Mouton (ἐδημοσιεύθη μὲ τὴν συνεργασίαν τῆς Ecole Pratique des Hautes Etudes, Σορβόνην, Τμήμα VI, Οἰκονομικαὶ καὶ Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι), 1968.

Ἡ παρούσα μονογραφία εἶναι ἡ μελέτη μίᾳς ἀπομονωμένης κοινότητος τῆς Νοτίου Ἱταλίας. Ἡ περιγραφὴ κοινότητος, ἡ Καλιμέρα (Calimera), κειμένη εἰς τὴν Χερσονήσον Σαλεντίνου καὶ ἐπὶ τῆς πέρας, τὴν ὁποῖαν σχηματίζει τὸ ὑπόδημα τῆς Ἱταλίας, εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἐπιζώντων ευδαίμωνων χωρίων τῆς Ν. Ἱταλίας, ὅπου εἰσέτι ὁμιλεῖται μία ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἡ Καλιμέρα εἶναι μικτὸς συνοικισμὸς 6.000 κατοίκων, οἱ ὁποῖοι κατὰ μέγα μέρος ἀσχολοῦνται εἰς γεωργικὰ ἔργα. Σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων ἀποζοῶν ὡς μικροκτηματῖαι ἀγρόται καὶ ὡς ἀκτημόνες ἐργάται γῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τέλει τῶν ὑπολοίπων ἐργάζονται εἰς βιομηχανίας ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων. Ἐνεκα τούτου ὁ συγγραφεὺς υποστηρίζει ὅτι παρὰ τὴν ἐκτασίαν τῆς ἡ Καλιμέρα εἶναι χωρίον πρὸς ὅρος ἀναπτυχθῆν, εἰς τὸ ὁποῖον δεσπόζει ὁ ἀγροτικὸς τύπος ζωῆς.

Τρία εἰσαγωγικά κεφάλαια περιγράφουν ἀναλυτικῶς τὰ γεωγραφικά, ἱστορικά, οἰκονομικά, γλωσσικά καὶ δημογραφικά δεδομένα τῆς Χερσονήσου Σαλεντίνου, τῶν ἐννέα χωρίων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν τὴν ἑλληνοφώνον περιοχὴν καὶ τοῦ χωρίου Καλιμέρα. Τὰ ὑπολειπόμενα ἑπτὰ κεφάλαια ἀποτελοῦν μίαν γενικὴν ἐθνογραφικὴν περιγραφὴν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἀντιστοιχεῖ κατέχουν ἡ ἐξουσία καὶ ἡ κοινωνικὴ ἱεραρχία, ἡ ὀργάνωσις τῆς οἰκονομείας, ὁρισμένοι συγγενικοὶ δεσμοὶ ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς οἰκονομεικούς, ὁ γάμος, ἡ γαιοκτησία, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πίστις εἰς ὑπερφυστικά ὄντα.

Ο ἑλληνοφώνος ἐκθέτει τὸ ὕλικόν χωρὶς νὰ φρονίσῃ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ συγκεκριμένην θεωρητικὴν τὴν πρὸς εἰδικὸν πρόβλημα προσανατολισμένην βῆσιν.

Κατὰ τὸν γράφοντα τὴν παρεῖσαν κριτικὴν σκοπὸς τοῦ συγγραφῆος εἶναι νὰ παρουσιάσῃ μίαν ἀντικειμενικὴν ἔδω, γραφικὴν ἐκθεσιν τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπι-

* Ἡ ὡς ἄνω βιβλιοκρισία δημοσιεύεται κατὰ μετὰφρασιν ἐκ τῆς ἐπιθεώσεως «American Anthropologist», 72, σελ. 405-407, 1970, κατωπὶν ἐλέγχος χορηγηθείσης ἀδείας τῆς American Anthropological Association.

πέδου τῆς κοινότητος καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν ὑψηλὸν βαθμὸν τῆς πολιτιστικῆς καὶ κοινωνικῆς συντηρητικότητος τοῦ χωρίου.

Ὁ Μαρασπίνι διακρίνει σαφῶς τρεῖς κοινωνικὰ ἰσχύεις εἰς τὸ ἐν λόγω χωρίον: τοὺς ἀριστοκράτας γαιοκτημόνας, τοὺς ἀκτήμονας ἀγρότας, οἱ ὅποιοι διαίρουνται εἰς ἐργάτας γεωργούς καὶ μὴ γεωργούς, καὶ τὴν μικρὰν ὁμάδα τῶν μικροϊδιοκτητῶν καὶ ἐμπόρων ἀγροτῶν. Αἱ δεκαπέντε οἰκογένειαι τῆς ἀριστοκρατίας τῶν γαιοκτημόνων ἀποτελοῦν τὴν οἰκονομικὴν, πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μερίδα τῶν ἐκλεκτῶν. Ὁ ἀποκλειστικὸς ὕψ' αὐτῶν ἔλεγχος τῆς γεωργικῆς γῆς, ὁμοῦ μετὰ τὴν ὑψηλὴν θέσιν ἣν οἰοῦνται εἰχε ἐκχωρήσῃ εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν γῆς, προσοδεῖ εἰς τοὺς ἐντοπίους ἐπὶ ἐνεργείας ἀκατάμαχτον κυριαρχίαν ἐνὸς τῆς κοινότητος. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως ἡ συντηρητικὴ αὐτὴ ὑπεροχὴ τῆς ἀριστοκρατίας ἀπὸ κοινὸν μετὰ τὴν φυσικὴν ἀπομόνωσιν τοῦ χωρίου ἐξηγῇ τὴν συντηρητικὴν καὶ ἀνεξέλικτον κατὰστασιν τῆς πολιτιστικῆς καὶ κοινωνικῆς διαθρόσκου τοῦ χωρίου. Ὁ Μαρασπίνι χαρακτηρίζει τὸν Καλιμέρα ὡς κοινότητα εἰς τὴν ὅποιαν ἐντὸς συγχρόνῳ πλαισίου προσπαθεῖ νὰ ἐπιβιώσῃ τὸ φεουδαλικὸν πνεῦμα. Ὁ βασικὸς θεσμὸς τοῦ Καλιμέρα εἶναι ὁ οἰκογενειακὸς πυρὴν καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐκδέχεται λεπτομερῶς ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν μνηστειάν, τὸν γάμον, τὰς ὑποχρεώσεις τῆς οἰκογενείας καὶ τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς, ὡς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ εἰς μὴ συγγενεῖς. Οἱ γάμοι γίνονται κατόπιν συμφωνίας, ἀλλὰ αἱ ἐπιθιμίαι τῶν νέων βαρύνουν ἀποφασιστικῶς διὰ τὴν λήψιν τῆς τελικῆς ἀποφάσεως. Ἡ βαρὺς τὴν ὅποιαν ἔχει τὸ συμβιβαστὸν ἢ μὴ μεταξὺ τῶν μελλονόμενων καὶ ἡ σημασία τῆς προικὸς καὶ ἄλλων οἰκονομικῶν παραγόντων κατὰ τὸν διακανονισμὸν τοῦ γάμου φαίνεται ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸ βίωσιμον τοῦ νεοειδρυθέντος οἰκογενειακοῦ πυρῆνος. Ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ὁ πατὴρ κατέχει θέσιν ἀπώλυτον κυριαρχίας καὶ αἱ σχέσεις τοῦ πρὸς τὰ τέκνα τὸν εἶναι ψυχραὶ καὶ τηροῦν τὰς ἀποστάσεις. Ὁ μεταξὺ μητρὸς καὶ τέκνου δεσμὸς εἶναι στενός, συναισθηματικὸς καὶ στερεός. Ἐντὸς τῆς κατ' ἐξοχὴν πατριαρχικῆς αὐτῆς οἰκογενείας ὁ σύνδεσμος μητρὸς καὶ τέκνου θεωρεῖται θεμελιώδης διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς οἰκογενείας.

Εἰς τὸ Καλιμέρα ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ μοναδικὴ γνῶσις κοινωνικῆς ὁμάδος. Τρόπον συμπεριφορᾶς προστιζόμενους εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας δεσμοὺς ἐπεκτείνονται καὶ εἰς ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας συγγενικοὺς δεσμούς. Ἐξ αὐτῶν ὁ σημαντικότερος εἶναι ὁ τῶν ἀνδρῶν. Ὁ δεσμὸς ἀνδρῶν καὶ ἀνδρῶν ἐστὶν πολὺ ἰσχυρὸς καὶ γεννᾷ σειράν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων καὶ καθυκόντων προσθετῶν, δημιουργῶν οὕτω

νέαν συγγένειαν παραπλεύρως τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Κατὰ τὸν Μαρασπίνι ἡ συγγένεια εἶναι ἀσύμμετρος, διότι ὁ ἀνδρῶς παρέχει οἰκονομικὴν βοήθειαν εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ κύρους καὶ τῆς τιμῆς τῶν ὁποίων ἀπολαβεῖ.

Εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν γαιοκτημόνων ἀνενεργεῖται ὁ Μαρασπίνι τὰ αἰτία τῆς ἀμάθειας, τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ, τῆς ἀπομόνωστος, τῆς πείνης, τῆς οἰκονομικῆς ὁπισθοδρομικότητος καὶ τῆς εἰς πολιτιστικὰ θέματα συντηρητικότητος τῶν ἀγροτῶν. Παρὰ τὴν βασικὴν ἀντίθεσιν συμφερόντων μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τάξεων, οἱ ἀγρόται τοῦ Καλιμέρα παρέχουν ἀπὸ δειγμάτων ὑψηλοῦ βαθμοῦ ἀφοσιώσεως καὶ ὑποστηρίξεως εἰς τοὺς ἀριστοκράτας γαιοκτημόνας τοῦ χωρίου τῶν. Εἰς τὸ παρελθόν ἡ ἀγροτικὴ τάξις προσεχώρησεν εἰς τὸν Βασιλικὸν Στρατὸν τὸν Βουρβόνειον διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὸν Ναπολεόντειον εἰσβολὰ καὶ τὰ δημοκρατικὰ στρατεύματα τῆς Ἰταλικῆς Πολιτευγενείας τοῦ «Ριζορζιμέντο». Κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Chesterton, τὴν ὁποίαν ἀναγράφει ὁ Μαρασπίνι, «ἀπολέμῃσαν καὶ ἔπασαν ὡς λέοντες διὰ νὰ διατηρήσουν ἑαυτοὺς δεσμίους».

Σήμερον οἱ ἀγρόται ὑποστηρίζουν τὸ Μοναρχικὸν κόμμα καὶ ἐμπιστεύονται τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου τὸν εἰς τὴν τάξιν τὸν ἐνέχον γαιοκτημόνων. Ἀναζητῶν τὴν βάσιν τῆς τοιαύτης ὑποστηρίξεως, ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὴν ἀγροτικὴν συνείδησιν, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν πείναν ὡς ἐν τῶν μειζόνων κωλύματων τῆς ἀναπτύξεως πολιτικῆς συνειδήσεως. Ὁ ἐμπρόσθετος ἰσχυρισμὸς τοῦ Μαρασπίνι, καθ' ὃν αὐτὴ ἡ ὑποστηρίξις ἐφείλεται βασικῶς εἰς τὴν ἐκ παραδόσεως νομιμοφροσύνην τῶν, τὴν ἀπέχθειαν τῶν πρὸς τὸν ἀθεϊστικὸν κομμουνισμὸν καὶ τὸν φόβον ἀντιποίνων, δὲν φαίνεται πειστικῆς εἰς τὸν γράφοντα τὴν κριτικὴν.

Υπάρχουν εἰς τὴν μονογραφίαν αὐτὴν ἑπὶ μέρους ἐνδείξεις περὶ τοῦ ὅτι ὁριστάται εἰς τὸ ἐν λόγω χωρίον πολιτικὸν σύστημα ὁργανωθῆν βάσει τῶν σχέσεων πᾶντων-πᾶντων, εἰς τὰς ὁποίας συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ ψυχικὸν πλῆγμα τοῦ θεσμοῦ τῆς συγγενείας τῆς βασιζομένης εἰς τοὺς ἀνδρῶν. Ὁ Μαρασπίνι ἀναφέρει παραδείγματα ὑποδηλώνοντα ὅτι ὑπάρχει ἡ τάσις νὰ γίνωνται ἀνδρῶν διάφοροι γαιοκτημονες καὶ ἄλλα ἄτομα πλῆθυσιν καὶ ὑψηλῆς κοινωνικῆς θέσεως, ἀποφεύγει ὅμως νὰ ἀναλύσῃ τὰς πολιτικὰς ἐπιπτώσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῶν σχέσεων.

Ὁ συγγραφεὺς συμπεραίνει ὅτι αἱ γενικαὶ γράμμαι αἱ ὁποῖαι ἐξάγονται ἐκ τῆς παρούσης μελέτης τὸν περὶ τοῦ Καλιμέρα ἰσχύουν πιθανῶς δι' ὅλα τὰ χωρία τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἕκκα τῆς ἑλλείψεως τοῦ ἀπαραιτήτου διὰ τὴν σύγκρισιν ὕλικου εἶναι πολὺ ἐπισημάνει. Σημαντικὸν τμήμα τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα παρέχει ὁ Μαρασπίνι ἔρχονται εἰς ὁμῶς ἀντίθεσιν

πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Banfield περὶ αἰωροκρατικῶν οἰκογενειακῶν θεσμῶν, ἥτοι τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐρειδόμενου ἐπὶ τῇ ἥθικῃ ἀδιαφορίας. Εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐρίσκουν κάπως χρησίμῃ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Banfield, ἡ ὡς ἀνω μελέτη εἶναι ἀναγκαία. Βασίζον τὴν ἀνάλυσιν τὸν ἐπὶ συγκεκριμένων οἰκονομικῶν, ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν καταμετρήσεων, ὁ Μαρασπίνι παρέχει διαισθητικὴν, εὐλογημένην καὶ κατὰ ἠθικὴν συνείδησιν ἐρμηνείαν τοῦ ἐν Καλιμέρα πολιτιστικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συντηρητισμοῦ. Ἐν τούτοις ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐρευνᾷ τὰ προβλήματα αὐτά, ἀλλὰ περιορίζεται εἰς ὁρισμένους γενικάς συγγραφὰς μεταξὺ τῆς Νοτίου Ἰταλίας καὶ μὴς βορείου Ἰταλίας περὶ τῆς ὁποίας ὁμοῦ ἀόριστος καὶ ἀνευ εἰδικῆς ἀναφορᾶς.

Δυστυχῶς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τόμος ὡς ἐκδόσις ὑστερεῖ πολὺ. Τὰ τυπογραφικὰ καὶ ἀριθμητικὰ σφάλματα, αἱ ἀσυμφωνίαι εἰς τὰς σειρὰς τῶν ἀριθμῶν καὶ ἡ ἐσφαλμένη θέσις τῶν ἰσοτιμιῶσεων εἰς τὸ κάτω μέρος τῶν σελίδων εἶναι πράγματα πρὸς τὸν συγγραφέα, ἀποδεδειγμένα, δυσνόητα προτίσεις καὶ ἀντιστατικαὶ κρίσεις παρακωλύουν τὴν ἀπόσποκτον ἀνάγνωσιν τοῦ.

Παρὰ τὰς ἀτελείας αὐτὰς ὁ παρὼν τόμος ἐπαυξάνει τὰς γνώσεις μας περὶ τὸν χωρίον τῆς Ν. Ἰταλίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ εὐπρόσδεκτον συνεισφορὰν εἰς τὴν Μεσογειακὴν Ἀνθρωπολογίαν.

EUGENE COHEN
Wayne State University

Ἐκκλησία καὶ Ἐπικοινωνία

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1970 ἐκυκλοφόρησεν εἰς ἀνάγνωσιν ἕκ τοῦ ἐπισημοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡ *Ἐργασίαν* μία σειρά ἀρθρῶν τοῦ ἀκαταπόνητου πρωτοεργάτου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ραδιοφωνίας ἐν Ἑλλάδι κ. Δημητρίου Φερούση, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκκλησίαι καὶ Σύγχρονα Μέσα Ἐπικοινωνίας».

Εἰς τὰ ἑνδεκα αὐτὰ δοκίμια, τὰ ὁποῖα προλογίζονται ὁ Διευθυντὴς Τύπου καὶ Ὁρθόδοξος τῆς Διαποικίας Πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀνθίμος Ρούσσος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ἀποστολικῶν Σχέσεων κ. Δημήτριος Κακαβελάκης, ὁ συγγραφεὺς καμνεῖ ἐν εἰδος «πνευματικὸν ἀπολογισμὸν» μίαν δεκαεταίαν ἀνεφάρμοστου πορείας καὶ συγχρόνως ἀνεχόμεναι μίαν θεωρητικὴν

1. Ἡ ἐκδόσις τοῦ βιβλίου τοῦ Α.Λ. Μαρασπίνι, ὡς γνωστόν, ἐγένετο τὸ 1968 καὶ εἰς τὸ ἔκδοτικόν. Ὅπως ἡ ὅλη ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως ἐξέτερετο τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἐπιτοπίας τῆς ἀρμόδιας Ὑπηρεσίας Ἐκδόσεων τοῦ ΕΚΚΕ.